

F 24
1887

სამეატრი

საქოველ-კვირაო სალიტერატურო და სამხატვრო გაზეთი

1887 წელსა

№ 12

აპრილის 12.

გაზეთი ღირს: ერთის წლ. 5 მ., ნახ. წლ. 3 მ., ცალკე ნომ. 15 კ. ნელის მოწერა მიიღება: თბილისში რედაქ. კანცლარაში. ფოთში ბესარ. კალანდაძესთან. ადრესი გარეშე მცნოვრებთათვის: Тиф-листь, въ редакцію газеты "ТЕАТРЪ." გაზეთი ისყიდება: თბილისში ჩარკვიანის წიგნის მაღაზიაში; ხიდის ყურთან: ალიხანოვის კაპირო-ვის მაღაზიაში. ქუთაისში: ჭილაძეთ წიგნის მაღაზიაში და ბათუმში პარიკ-მანერ არსენასთან.

საგაზეთოდ დანიშნული წერილები (კორრესპონდენცია) გარკვევით უნდა იყოს დაწერილი. თუ საქიროება მოითხოვს წერილებს რედაქცია შეასწორებს. რედაქცია არა კისრულობს წერილების უკან გაგზავნას და მათ შესანებ მიწერ-მოწერას.

ყოველ წერილში უნდა იყოს მოხსენებული: სახელი, გვარი და საცხოვრებელი ადგილი დამწერისა.

გოგონება.

იოსებ დავითაშვილის წარსული.

ძარგია ვინც ფრინველივით გამოდის დღითი-დღე; კარგია ვისაც არ აფიქრებს არც წარსული, არც აწმყო, არც მომავალი. საწყალი კაცი, რომ დაფიქრდება თავის ცხოვრებაზე, არ შეიძლება არ გაუორკეცდეს დარდი და მწუხარება, არ შეიძლება არ შეირყეს მისი იმედები მომავალზე. სანამ კაცი არ მოიგონებს სხვა-და-სხვა მაგალითებს თავისი წარსულიდამ, შორს მჭერეტი თვალით არ დააკვირდება მათ და არ შეადარებს აწმყოსთან, შეიძლება ცოტა რამ იმედი, ცოტა რამ ნუგეში კიდევ ჰქონდეს თავის მომავალზე, მაგრამ რა წამს დაფიქრდება—თავ ზარ დაცემულს მუხლები ჩაეკრი-

59

ფება, ყოველი იმედი გაუქარწყლდება: ცხადად დაინახავს, რომ ჩვენ მამა-პაპათ უფრო ბევრი უკეთებიათ, ვიდრე ულაპარაკნიათ და, ვისაც ბევრი უკეთებია—დაფასებულიც ისა ყოფილა ყველასაგან. ჩვენ კი... ჩვენი ხელიდამ არაფერი საქმე არ გამოდის, სიტყვით კი ერთი ეხლანდელი ოცს უწინდელს გადააჭარბებს. მხლა იმას ვაფასებთ, იმას ვაძლევეთ ლუკმაპურის შოენის სახსარს, ვინც ცარიელა ლაპარაკის მეტი არა არის—რა. ვინც ასეთი არ არის, იმედი ნუ აქვს, რომ ცარიელი ლუკმაპური გამოუღვევლად ჰქონდეს; იმედი ნუ აქვს, რომ რაც უნდა კაცობრიული ღირსებებით საფე იყოს, იმას ლუკმაპური მიაწოდოს ვინმემ შიმშილითაც რომ კვდებოდეს.

მხლანდელ დროში, ვინც კაცური ღირსებებით არის საფე, ვინც არ არის ფლიდი, შური, ორპირი, ვისაც თავისი თავი დაეწყებული აქვს და მარტო მოყვასზე ფიქრობს, იმას პატივსა ვცემთ... მარტო გულში. მეტის-მეტად იქნება კაცი გაფუჭებული, რომ „ვულში“ მაინც პატივს არა სცემდეს ზემო მოყვანილი ღირსებების მქონე კაცს, მაგრამ ამ პატივსაც კაცს, რაც უნდა გავიყრება ჰქონდეს—არ შეეფწევით რაც უნდა ბევრი შეგვეძლოს, თუ ეს უკანასკნელი ჩვენი ხარისხისა არ არის.

მე, ამ პატარა შენიშენის დამწერი, კარგად ვიცნობდი, განსვენებულს იოსებ ღვითაშვილს. ის იყო ღარიბი, ღატაკი დედ-მამის შვილი. შუროსი მისი ძმა შიგო ღვითაშვილი (ამ 5—6 თვის წინად გარდაიცვალა შეშლილთა საავადმყოფოში) ცხოვრობდა თბილისში და ნარდათ იღებდა სახლების შენებას და სხვა ამ გვარ საქმეებს. არ მახსოვს 1868 თუ 1869 წელში ჩამოიყვანა თავისი ძმა იოსები სოფლიდამ და მიაბარა ვილაც მჭრუჭურთმეს. იოსები აქ არ დადგა დიდხანს. იშოვნა ამ ხელობის (ჩუჭურთმის) უუსაპიროესი იარაღები და თავი დაანება თავის ოსტატს. ავიდოდა ხოლმე კვირაცხოვლის მთაზე (კუკიაში) და იქ უოსტატოდ სწავლობდა ხელობას.

მთი წლის განმავლობაში ისე შეისწავლა ეს ხელობა, რომ პატარა „რამკების“ გაცემება შეუკეთა ვიღაც ვაჭარმა. რადგანაც არა ჰქონდა სხვა-და-სხვა წერილი იარაღები, რომელიც მისთვის იყო საჭირო, ამისათვის მიჰმართა თავის ძველ ნაოსტატარს ამ პირობით, რომ მოგება შუაზედ უნდა გაეყო.

რომ უფრო გაემშვენიერებინა შეკვეთილი „რამკები“ მოსებმა ისურვა სხვა-და-სხვა ზოლებში ამოეჭრა სახელი და გვარი პატრონისა და მომმართა მე შემდეგი სიტყვით: **ბ. №!** მე ვნახე შენი ნაწერი, ძალიან მომეწონა; ნუ დაიზარებ მთავრული ასოები დაშიწერე „ზაკაზისთვის“ მინდა, მერე წერას შევისწავლი. (ზედ მიწვენის ეს არის იმის სიტყვები). ამ დროს ამოიღო უბიღვან კუჭკიანი ქალაღი, რომელზედაც იყო დაწერილი ქართული ანბანი ძალიან ცუდი ასოებით. „ბი ეს დავაწერინე (აღარ მახსოვს ვისზე მითხრა), მგონია რომ კარგი ასოები არ უნდა იყვეს, მაგრამ მაინც ვცდილობ“ და, მაჩვენა რამდენიმე ფიცარი სადაც ნახშირით ეხატნა ეს ასოები. მე დაუწერე ახალი ანბანი. ეს იყო 1872—73 წ. უყიდე კარანდაში და ქალაღი... როდესაც გარდაეცი ქალაღი და კარანდაში დუქანში, სადაც მაშინ მუშაობდა (ეს იყო ავტალის ქუჩაზე, ომარხანას სახლებ ზევით, ეხლა რომ ლეინის „პოდვალის“) მომწვდა უცებ და ხელზე მაკოცა. ამ ხნის შემდეგ წიგნების კითხვის გარდა გული აღარაზე მისდიოდა. შევლამ აბუხად აიგდო და ისიც არავის უდგებოდა. ატყობდა რომ არავინ თანაუგრძობდა მის ქცევას და ამისათვის ყველას შორს უფლიდა. მარტო მაშინ მივიდოდა ხოლმე ძმისთანაც და ნათესავებთანაც, როდესაც შიმშილს ვეღარ გაუძლებდა.

მრი წლის შემდეგ მე რუსეთში წავედი და იქ მომივიდა მოსების მშვენიერი (შინაარსით) წერილი. წერილის ბოლოს ჩიოდა რომ ფული არა ჰქონდა წიგნები ეყიდნა. ასე და ამ გვარი ტანჯვით შეისრულა **ი. ღ**—შვილმა თავისი სურვილი და შემდეგ გამოვიდა ცხოვრების ასპარეზზე.

ცხოვრებაში **ი. ღ**. იყო ყოველი კაცური ღირსებებით

საესე; არა ჰქონდა მას სიფლიდე, ორპირობა, შური. მართის სიტყვით ძალიან პატიოსანი კაცი იყო. „მამოუთქმელი“ იყო, მაგრამ თუ იტყოდა—იტყოდა მართალს, დაუფერერებლივ. შიმშილით რომ კუჭი სწოდა, ერთი მანათი ჰქონოდა ჯიბეში და გაეგო რომ ახალი წიგნი გამოვიდა, შიმშილით გადასანსაღდებოდა და იმ წიგნს იყიდდა, თითონ წაიკითხავდა და მერე თავის ნაცნობებს და ამხანაგებს წაუკითხავდა და აუხსნიდა.

უყვარდა თავისი სამშობლო და თუ სიცოცხლეს ნატრობდა—ნატრობდა იმისთვის, რომ სარგებლობა რამ მოეტანა მისთვის; უყვარდა განათლებულნი პირნი, ებრალებოდა „ღაბალი“, ბნელი ხალხი; უყვარდა ყოველგვარი ხელოვნება, უყვარდა თეატრი.

ი. ღ—შვილს შეეძლო კარგათ ეცხოვრა, როგორც კარგ ხელოსანს, მაგრამ, როგორც ვიცით ყველამ, არც ტანისამოსით და არც კუჭის სიმძღვრით უბრალო მთხოვარისაგან არ გაირჩეოდა; თუ იშოვიდა რასმე უსათოვოდ ეცდებოდა რომ მოყვასისთვის ანუ მოყვასის სასარგებლო საქმისთვის შეეწირა. აქ მაგალითებს ბევრს მოვიყვანდით, მაგრამ საქირო არ არის—ვინც იცნობდა ი. ღ—შვილს იმან კარგად იცის ყველა ეს და მას (ი. ღ—ს) ხომ საქართველოს ყველა კუთხეში იცნობდნენ...

მხლა ორიოდ სიტყვა მინდა ვსთქვა იმაზე თუ როგორ უყურებდნენ, როგორ ექცეოდნენ მას ისინი ვისთვისაც კვდებოდა, ვისაც რაღაც მოწიწებით და სასოებით შეჰყურებდა. საწყალი, გაუნათლებელი, მუშა ხალხი ამბობდა მასზე: „ჭკვიანი კაცია,“ „ერთი გროში რომ ჰქონდეს და კაცმა სთხოვოს უარს არ ეტყვის.“ რამ საქმე, შემთხვევა რომ ყოფილიყო, ამბობდნენ; „იოსებასთან წავიდეთ, ის გვეტყვის, ის გავვაგებინებს.“ როდესაც ქუჩაში დაინახავდნენ დაიწყებდნენ ლაპარაკს: საწყალი რა ჭკვიანი კაცია და რასა ჰგავს, გლახასავით (მთხოვარა) ღადის!

—„შალღდების (წიგნების) კითხვას და ამხანაგების ჩინს უნდებდა და თავის-თავი აღარ აგონდებდა და სხე...

ღიან „მდაბიო“ ხალხს უყვარდა; მრავალი ამათგანი ისე შეეჩვია ი. ლ—შვილის საუბარს, წიგნების კითხვის ყურისგდებას, რომ ესენი აცნობრებდნენ, ჯამაგირსაც კი დაუნიშნავენ რომ შესძლებოდათ...

ნასწავლი (!) ყმაწვილ-კაცობა როგორ ლა ექცეოდა, რას ფიქრობდა მასზე?—ბი ზედ მიწვევით ამათი ლაპარაკი იოსებზე: „ჰო! კარგი ბიჭია!“ ჩუმი!.. რაც გინდა დასაქმო გააკეთებს!.. ლექსებსაცა სწერს, ხა,-ხა,-ხა!..

თელავში წასვლამდის ი. ლ. იყო ბანკის (პრწრუნისეულ) თეატრში უბრალო მუშათ—ფარდის ამწვეათ. ორი მანეთი ჰქონდა თითო წარმოდგენაზე ასე რომ თვეში 12—15 მან. აიღებდა. ბანკის მმართველებმა დეკორატორად მიიღეს ვილაც ტერ-ბრიჭუბიანცი, რომელსაც 50 მან. ეძლეოდა თვეში და ისევე იცოდა დეკორატორობა როგორც მე.. ჩანს მოყვანა.

ბ. ტერ—გრ—ანცს ძალიან ებევრა ი. ლ—შვილისათვის 2. მ. და სხვებმაც დაინახეს, რომ შეიძლებოდა „ცოტაოდენის“ მოკლება—ათი შაური მოუკლეს. ამ დროს წარმოდგენებიც უფრო იშვიათად იმართებოდა და საწყალი იოსები თვეში 6—7 მ. 50 კ. ძლიესა იღებდა. ამასაც ჰჯერდებოდა, მაგრამ ესეც შეიშურეს—დაითხოვეს. ამის შემდეგ წავიდა თელავში, სადაც მე, ერთს პატიოსან პირთან მიუწყერე წერილი, რომელშიაც ვთხოვედი ჩემს მეგობარს, რომ შესწავლა სამუშაოს შოენაში..

ბანა აქ, თბილისში, ზოგი ერთებს, არ შეეძლოთ ერთი ლუკმა პურის შოენის სახსარი გაეჩინათ ღვეთაშვილისათვის? ბანა არ შეეძლოთ ამისთანა „მორჩილი“ და „ჩუმი“ კაცისათვის 25—30 მ. დაენიშნათ და რამ საქმეზედ დაეყენებინათ—იმისთანა საქმეზედ სადაც პატიოსანი და უტყუარი კაცია საჭირო?—შეეძლოთ, მაგრამ ვისაც შეეძლო—ისინი იქამდის ვერ დამდაბლდნენ, რომ იმისათვის ყურადღება მიექციათ.

სოცხალი იოსებისათვის, რომ ლუკმა გეწინათ, იქნება არც-კი გაეგო ვისმეს და მკედარ იოსებაზე პტყელი-პტყელი საუბარი კი ბევრის გულს მოუტეებს მათ... ალბათ ასე უნდა... ალბათ აქტორობა ცხოვრებაში ძალიან სასარგებლოა.

გიგაურაინთ უბსელი.

შტატს ამცირებენ.

„ჩინოვნიკი“.

(თარგმნილი რუსულიდან)

მოხელე მინიკოვი იმისთანა ჯურა ხალხს ეკუთვნოდა, რომელზედაც შეიძლება ითქვას, რომ თვისი არსებობისათვის დღე და ღამ მოშიშრობენ... მინიკოვის ცხოვრებაში ძლიერ ბევრი მიზეზი იყო, რომელიც შიშის ზარსა სცემდა მას. შპირველესი ამ მიზეზთაგანი ესენი იყო: უფროსი გაუჯავრდება, რადგან ხუთი წაში დაიგვიანა, ქალღი უწინად გადასწერა, შეცდომები გაუშვა და მებრეე სხ... უფრო შორეული მიზეზთაგანი: ხმები, რომ ჩხუბი აუცილებელია, ან და, შინაგან სამინისტროს საქმეებზედ გადადებული ხარჯი შემცირებული იქმნება. შკონებ მოშიშრობას ადგილი არ უნდა ჰქონდეს, როცა ხმები დადის, რომ ჩხუბი, თუნდ ხარჯთა შემცირება აუცილებელია, მაგრამ მინიკოვი სულ სხვაფრეე სჯიდა: ის ფიქრობდა, რომ თუ ჩხუბი ასტყდა, მაშინ ხარჯთა დამცირება დაემჩნევა სახელდობრ იმ კანცელარიას, სადაც იგი მსახურებს და ამიტომაც შეიძლება რომ სამსახურიდგან დაითხოვონ.

მინიკოვს, ქალღიდების გადაწერის გარდა, არ შეუძლიან არაფრის გაკეთება, იმისათვის ძნელი-ღაა მიეჩნეოს სხვა ჯურის კაცებს, რადგანაც თავის კანცელარიას მკიდროდ შეჭთვისებია. შრთის სიტყვით მას არ შეუძლიან ცხოვრება, არ შეუძლიან მიეკედლოს სხვა გეარ გარემოებას და, მაშასადამე, მთელი მისი არსებობა ოჯახითურთ დამოკიდებუ-

ლია არა მასზედ, არამედ იმ სამსახურზედ, რომელიც მას ხელში უჭირავს და დაკარგვა სამსახურისა იმასა ნიშნავს, რომ მან დაჰკარგოს ცხოვრების უკანასკნელი სახსარი. ამითი, მხოლოდ ამითი, აიხსნება მისი ავად-მყოფობრივი შიში, რომელიც ორ-კეცდება, მით უმეტეს, რომ ამისთანა კაცისათვის, როგორც შინიკოვია, სამსახურის დაკარგვა ისევე აღვილია როგორც გარეშე პირისათვის ერთხელ გადაფურთხება. ამისი მაგალითები თვალ-წინ ეჩხირება, მაგ. მისი კარგი მეგობარი, ჩერნიკოვი, კარგს ჯამაგირს იღებდა, თანამდებობა დიდს ხანს ეჭირა, მაგრამ მერე უფროსს ველარ ასიამოვნა... ეხლა სამსახურში უმყოფობისაგამო სილატაკეში ჩავარდა.

* * *

შინიკოვს აგერ ოცი წელიწადია უჭირავს ხელში ეს თანამდებობა და ხუტმეტ წელიწადზე მეტია რაც თავისი არსებობისათვის კანკალებს. პარველ წლებში, სამსახურში მყოფობის დროს, შინიკოვს შიში ეელარა ჰფლობდა, რადგან იგი ჯერ კიდევ ახალ-გაზდა, ჯან-მრთელი იყო და ჯერ სამსახურს მიჩვეული არ იყო. მაგრამ რაც ხანი გადის, ის უფრო და უფრო ეჩვევა სამსახურს, შიშიც უფრო მაგარს, მძლავრს ფესვს იკიდებს მასში და ბოლოს სრულიად იბყრობს მას. შიშის გამო შინიკოვი გახდა, ჩვეულებრივი ჩინოვნიკი მოხელე, რომელიც თავის უფროსის წინაშე იკლაკნება, როგორც ყურ-მოჭრილი მონა; მხოლოდ ორს სიტყვას ხმარობს ლაპარაკში თავის უფროსთან: „დიად“! და „მჯერა“-ს! შოველ-დღე, თითქმის 12 საათის განმავლობაში, ერთხელაც არ გადიხრის ზურგსა! შინიკოვი მთელს თავის სიცოცხლეს ისრე ატარებს, როგორც მომართული საათის მაიატნიკი. დღითი—დღე, წლითი—წლად ერთნაირად მიდის მისი საქმე. მაგალითად ეს თქვათ: წარსულს 1870 წ. 19 ივლისს რაც საქმე გაუყეთებია, იგივე საქმეს აკეთებს 20 წ. შემდეგ იმავე დღეს. იგი მიეჩნევა ერთხელვე ჭაბრაკივით მოწყობილ ცხოვრებას: დღლით ჩაის მიირთმევდა, მერე კანცელარიაში

წაბძანდებოდა, სამს საათზედ სადილობდა, შემდეგ დაიძინებდა, ექვსს საათზე ისევ ჩაის მიირთმევდა, მერე კანცელარიაში მივიდოდა და სხ. და სხ... ყოველ-დღე ნათლიასთან ქალაქის სათამაშოდ მიდიოდა, ყოველ თთვის 20-ს რიცხვს თავის ამხანაგებთან ერთად ლაზათიანად გადაჰქარავდა ხოლმე. აი ყველაფერი ამ გვარად მიდიოდა ყოველს წელიწადს.

* * *

ღიალ, დიდი ხანი გავიდა მას აქეთ, რაც მინიკოვს მოუხდა ერთი მეტად შესამჩნევი შემთხვევა, რომელმაც სულ სხვა ფერი დასდო მის ცხოვრებას. ეს შემთხვევა გახლდათ ცოლის შერთვა. ჯვარის დაწერა აი როგორ მოხდა: „ნაჩაღნიკი,“ ჯამაგირს უმატებდა მინიკოვს და თან ეუბნებოდა, რომ ღრთა ცოლის შერთვისაო. თვითონ მინიკოვი ჰფიქრობდა ამას, მაგრამ რალაც ვერ გარდაეწყვიტა თავისი აზრი სისრულეში მოეყვანა და, კიდევაც ვერ განახორციელებდა ესე ჩქარა თავის სურვილს, მაგრამ ხომ მოგეხსენებათ, რომ უფროსის ბძანება შეურყეველს და მძლავრს საგანს შეადგენს... მინიკოვის მსგავს პირებთა ცხოვრებაში ყველაფერი სხვის ბრძანებით სრულდება ხოლმე. თუმც თვით იმითაც შეუძლიანთ სჯა და მოსაქმობა, მაგრამ არასოდეს თავიანთი აზრის სისრულეში მოყვანა არ ძალუძსთ, ან და... უფრო თავის „ნაჩაღნიკისა“ ეშინიანთ... მონახა თუ არა ვინიკოვმა საცალო, მაშინვე ჯვარი დაიწერა. ამის შემდეგაც მისი ცხოვრება ისე ჩვეულებრივ მიმდინარეობდა, როგორათაც უწინ, მხოლოდ განსხვავება იმაში იყო, რომ ეხლა უფრო შეიყვარა მან თავისი კანცელარია და შიშმა სრულიად შეიპყრო...

* * *

მე-21 წელი გადის რაც მინიკოვი მსახურებს. აი, სწორედ ამ ღროს გაისმა ხმები, რომ იმ კანცელარიის მოხელე-

თა რიცხვი, სადაც მინიკოვი მსახურობს, უნდა შემცირდესო. ადვილად წარმოიდგენთ რასა ჰგონობდნენ მინიკოვისებრივი ჩინოვნიკები! შევლას შიშის ზარი დაეცა და სრულიად შეიბყრო იგინი. თვითეული იმათთაგანი ცდილობდა „ნაჩალნიკის“ გულის მოგებას. ასე იფიქრეთ, რომ კანცელარიაში მოსამსახურესაც კი „უშლიდნენ“ თავიანთ გულის ფიცარსა... ჩინოვნიკები კანცელარიაში ძლიერ წყნარად დადიოდნენ, დახველებისაც კი ეშინოდათ, მუშაობით ორჯერ მომეტებულს მუშაობდნენ, ვინემ წინად. ამ ნაირად ჰსურდათ „ნაჩალნიკების“ გული მოეგოთ რომ რამე ნაირად თავი დაეხსნათ იმ საზარელ უბედურობისაგან, რომელიც მათ კარზე ედგა. ჩინოვნიკებს იმედი ჰქონდათ, რომ ხმები ტყუილი გამოდგება, რადგან უფროსებს ჯერ გარდაწყვეტილი არა უთქვამთ რა, მაგრამ ხმები მართლდებოდნენ. მრთხელ მინიკომეა რალაც ქალაქი გადასწერა და თავის ნაჩალნიკს ხელის მოსაწერად შეუტანა. სანამ ნაჩალნიკი ხელს მოაწერდა, იგი კარებთან გამოჰიმული იდგა. ნაჩალნიკი რალაც დაღრევილი იყო, მხიარულობდა. პირის-სახეზედ სრულიად არ ეტყობოდა. უფროსმა ხელი მოაწერა თუ არა, მიუბრუნდა და უთხრა მინიკოვს—ძმობილო, შტატის შემოკლებას აპირებენ!

(შემდეგი იქნება).

ბიბლიოგრაფია.

I

„ქართული გრამმატიკის ტერმინოლოგია“.

ქართულის სიტყვიერების მოყვარუთაგან შედგენილი და გამოცემული. ქუთაისი. 1887 წ.

ესლანდელი ქართული სამწერლო ენა რომ არეულ-დარეული და დაუმყარებელია, ამას დიდი დამტკიცება არ უნდა. შეადარეთ ერთის მწერლის ენა მეორე მწერლისას, ან რომლისამე მწერლის ერთი ნაწერი მეორე ნაწერს, ან კადვე უკეთ, ერთის წერილის ზირ-

ველი სტრიქონები უკანასკნელს სტრიქონებს და ცხადთ დანასხვით, რომ ესლანდელს მწერლებს არა რაიმე ენის წესი და რიგი არა აქვთ მიღებული და დამუშავებული. ეს მოკლეა რას გვიმოკლებს? იმას ვი არა ვიცი რომ ვითომ ქართული ენა ბუნებით რაღაც უწესური და ურიგო ენა იყოს. არა, მას თავის წესი და რიგი აქვს, სოლო უბედურება ის არის, რომ ეს წესები და რიგები მწერლებს არა აქვთ შეგნებული.

რატომ არა აქვთ ჩვენ მწერლებს შეგნებული ქართულის ენის წესები? იმიტომ რომ იმათ ქართული სწავილად არ უსწავლიათ; იმიტომ რომ გრამატიკა მეტნიერულად არა გვაქვს გამოკვლეული; იმიტომ რომ ისინი არა ცდილობენ გრამატიკის შესაგნებულად ერთმანეთის რჩევისა და ცოდნის მოსმენას.

ვერობაში ენის გამოკვლევა აკადემიკოსებსა და პროფესორებს აძვეთ ვადად. ჩვენ ვეროპელების მიხატვა, ცხადია, არ შეგვიძლიან. აკადემიკოსებისა და პროფესორების მაგიერობა იმათ უნდა გავკვირდეთ, ვინც ენის მცოდნეა და მოყვარეა ითვლებიან. იმათი ვადა შეერთებულის შრომით და ცოდნით გამოიკვლიონ ენის ბუნებრივი წესები, შეიტანონ მწერლობაში გრამატიკული ერთგვარობა და დაამყარონ ყოველ ნაირი ტერმინული ტერმინები.

ეს მოკვლეობა კარგად უგრძნიათ ქუთაისში ქართულის სინტაქსიკების მოყვარეთ. მათ შეერთებულის შრომით მიუყვანთ ხელი ქართულის გრამატიკის წესების გამოკვლევისათვის და თავიანთ შრომის ზირველს ნაყოფით გამოუღიათ ამ წერილის სათაურად მოხსენებული წიგნი: „ქართული გრამატიკის ტერმინოლოგია“.

თუმიცა ძლიერ სასიამოვნოა ამ წიგნის გამოცემა და მადლობის ღირსნიც არიან მის გამომცემელი, მაგრამ მე მანინ ვიტყვი, რომ მის გამომცემ ადრეულია. დღეს რომ ქართული გრამატიკა გამოკვლეული იყოს ისე, როგორც სასურველია, დას რომ ტერმინების ერთგვარობა კარგი რამ იქნებოდა. მაგრამ რაკი ის ვერ კიდევ სულ-უსლესელია, ტერმინების გამომცემე წინამასწარობაა. რა იციან პრაქტიკულმა ქუთათურმა მოქართულეებმა, რომ თვით გრამატიკის გამოკვლევის დროს რომელიმე მათგან მიღებული ტერმინი ან გამოხატვული, ან სრულად მოსახსნობი არ გასდება? ან

რატომ ჯერონით მათ, რომ ასაღის ტერმინების შემოღება ადარ იქნება საჭირო? ჯერ გამოსაკვლევი და სამუშაო ბევრი აქვთ და იქნება ბევრი რამ აღმოაჩინონ ასაღი და აქნობამდის უცნობი! ამიტომაც მე ვამჯობინებდი, რომ ბატონთ ქუთათურის მოქართულებებს ჯერ თვით გრამატიკის შემუშავებისათვის მოეკიდნათ სული და ტერმინოლოგია მერე დაემყარებინათ.

ტერმინებში საკრიტიკოს ბევრს ვხედავ. ჩემის აზრით ბევრი მეტია, ბევრი აკლია და ბევრიც ვერ არის მოხერხებული, მაგრამ ამ სხანდა არა იყენს კამობი. რადგან, როგორც ვთქვი, ადრეული ტერმინებზე ლაპარაკი, ჯერ-ჯერობით ვისურვებთ სულით და გულით, რომ თავიანთ საქმეს პატრიკული მშრომელები ბოლომდის მიჰყოლიყვნენ და მათ მიმბამავები ჩვენს თბილისის ქალაქშიაც გამოსხვნიყვნენ.

II

ორი მოთხრობა ს. მგალობლიშვილისა: I ცვრეგასზე და II, დიდ-ზალაში. თბილისი. 1887 წ.

ბ. ყიფშიძე ამ სადღგომოდ სწორე კარგა ყოფილა ჩგონე-ბული, რომ მგალობლიშვილის ეს მოთხრობები გამოუნცა ცალკე წიგნად. ცვრეგასზე—მშენიერი საკითხავი მოთხრობაა, რომელშიაც დასატულია სურათულად სოფლის საზოგადოდ მარტივის ცხოვრების ერთი მარტივი შემთხვევა—ქალ-ვაჟის სიყვარული. ამ მარტივს სურათებში ისეთის სისრულით და სინამდვილით გამოს-ჭვივს ჩვენის სოფლის მცხოვრებლების სასიათი და ზნე, რომ გეგონებათ ავტორს ვილაც თქვიჩი ნანრობი გლესები დაუნატაო.

უკეთესი იქნებოდა, რომ ამ მოთხრობას არ ეკრას მეორე სურათული მოთხრობა დიდ-ზალაში. თუმცა ესეც ჩვეულებრივის სოფროსულის კილოთი და ნიჭით არის დაწერილი, მაგრამ, რაკი სულ სხვა წრეს შეესება და სულ სხვა ჟურის ხაღსია იქ დასატული, წინამდგეობას უწევს პარველის მოთხრობითგან მიდებულს ჩაბეჭდილებას, მკითხველის მსიარულიება და ოცნება, პირველის მო-თხრობისგან გამაწვეული, მეორის წაკითხვის შემდეგ ბოღმად და ნაღვლად იჭრევა. მაგრამ ეს სომ ავტორის ღირსებაა და მის სე-ლოცნებას ამტკიცებს მარტო!

დ. დეკანოზიძე *გაიძახვილი*

* * *

როგორც შევიტყუეთ, გელის-ცისელს, წარსულს წელს უთარგმნია ორი პიესა. „ინესა-დე-კასტრიო“—სუთ მოქმედებისანი ტრაგედია გომესისა და ერთ მოქმედებისანი კომედია „მოგზა-ურნი“. ესლას სთარგმნის სუთ მოქმედების დრამას „უკანასკნელი გამოსვლა“ (Последний выхoдъ).

ქართული თეატრი.

ნათქვამია: „უპატრონო სახლს ეშმაკები დაეპატრონებინათ“. ჩვენ თეატრსაც ასე მოუვიდა. ქართულმა დრამტიულმა საზოგადოებამ თავი მიანება ყოველს დრამტიულს საქმეს და ყველა, ვისაც კი ჰსურს, ჰმართავს წარმოდგენებს.

კომიტეტის წევრებს, როგორც შევიტყუეთ ერთის მხრით, წარსული სეზონის დრამები ან მოსწონებიათ და უფიქრიათ ტრადიციების დაწოლა. ამ მიზნით ერთი მათგანი (ტრადიციებისაგან ანა, კომიტეტის წევრთაგანი) კიდევ შესდგომია დამახინს (უკაცრვად, „დამახინდამ“ უნდა) სწოლას. ეს ამისთვის ყოფილათურმე საჭირო, რომ შეიძლება გატყოს თავისი როლის „თამაშების“ დროს იქამდის მოეწონოს სხვისი როლი და იქამდის დივიწეოს თავი, რომ ისურვოს სხვისი როლის თამაში. თუ ამ ქნევით უპატრონებას მიაყენებს ვისმეს, „დეულში“ უნდა (!) გამოითხოვოს და, თუ კარგად არ იცის სწოლა, თვითონვე განამუხლებს... მკორეს მხრით როგორც შევიტყუეთ, კომიტეტმა ბრალი აიყარა: ჩვენ აღარ გვცალიან მაგისტრანა ზუსტიკებისთვის, როგორც არის თქვენი თეატრიო; ესლას დაჩობანა („დაჩა“) მოდის და იქ ქართულ უარტისტებოდაც კარგათ ვითამაშებთო, ამისათვის ვაცნადებთ—გიცნადებთო: ესლას, რომ ვილაც ბიჭ-ბუჭები წარმოდგენებს ჰმართავენ ჩვენ იმაში ანა ვითარ მოსაწილეობას არ ვიღებთო.“ ესე ჩემო პატრონო!...

თუ დრამატიული დასის ზატრონებმა ასე გამოაცხადეს, არც არწუნისეული თეატრის ზატრონები ჩამოუვარდნენ მათ. აი რა უზასუსეს თურმე ამასე: ჩვენ იფულის მოგება გვინდა, ესლა, „სობრანიები“ მოასლოკდა და აბა რა დასლი უნდა ვაჩვენოთ, თუ თეატრის ჭირით მანც არ აუსვიოთ თვალეობი; სწორეთ აი ამასათვის ისე გაუსდით საქმეს ჭართულ (არწუნისეული) თეატრის სასელსაო, რომ ეს სასელი იეოს (თუმიც ეს ესლაც ასე არისო) სინონიმი ბრბოსი, შედგენილისა ბიჭ-ბუჭებისაგან, (ამას ამტკიცებს აღ—ლის ჭიბიღვან გადასული 65 მ., ჭიბესა შინა არტისტისა-სა ბ. ბ. სუფელიორი გალუსტოვის, რასსილნი თამაზოვის, პრი-გაშიკი საფაროვის და კომპ. ტრუბისა) და ბასასანის შაგირ-დებიდვანო.) ბანკმა სოქვა და შეუდგა კიდევ ამ საქმის განსორ-ციელეპას; 1.) მისცა (აქირავა) თეატრი რასსილნი თამაზოვს „ცოცხალი“ სურათებისათვის. ეს იეო მათ დროთა შინა, რა ჟამს სუდოჟნიკმა ალექსეე-მესნიეემა გვანკენა ცოცხალი ადამიანები; 2) მისცა—სუფელიორს გალუსტოვს მას ჟამსა შინა, რადეს გვანკენს ბრბო ნამდვილთა კინტოთა და მამა იგი შალვასი დამხრჩვალი რადაც უცნაური სენისაგან. 3.) ესლა მისცემენ (საქმე გაჩისტუ-ლია) უბორნიების დამგველს ბატონს „ჭაჭიას და სხვა და სხვა... მაგრამ ეს ჩვენი საქმე არ არის. ჩვენ წარმოდგენებზე უნდა ვოქვათ რამე.

სწორეთ მოგასსენოთ, რაც უნდა ეოჩლათ მოიქცეს ზემო ხსენებული კომპანიის დასი, იმისთანა წარმოდგენას კვადრ გა-მართავს, როგორც იეო 8 ამ აზრილს: როგორც ზიესა, ისე არ-ტისტები მეტად ვნუშიტელნი რამ იეო და. როგორც „კინტოს“ სალომეს (აშობენ ეს უკანასკნელი („კინტო“) გამოჩენილი ზო-ტისა არისო, მაგრამ რომ მომჟლათ კიდევ, არ დავიჟურებ ამ მართლეს, სანამ აკტორი არ დასწომს ან მთელს ზიესას, ან სა-ლომეს, ან საქვეუზოდ არ გამოაცხადებს რომ ეს ზიესა აკიკისა არის) კერას დროს ვერ გამოაჩნევთ კინტოსაგან, ისე 8 აზრილს მო-თამაშეთ სტენის გარედ ვერ გამოაჩნევთ ჭავლანტელ ჩაჭყაპესაგან. ამ დღეს სტენა მოგვკატონებდა იარმუკას-კვირაობით, როდესაც ბაღდუ-ჭანები ერთი გლეხის ჭიბიღვან მუორესა ში დამკრებიან; მაგრამ ვუკლა ეს ასე საქები არ იქსებოდა, თუ არტისტებს არა სცოდნოდათ, რომ

ბოლო აგვირგვინებს საქმეს: ბოლოს ლეკური უნდა ყოფილიყო მანკამ პრიკაშიკ საფაროვს (მოწილე გასდღათ) უკვე მიეღო კასისაში შეტანილი ფულები და ეთქვა: ლეკური საჭირო აღარ არისო. ხაღსმა ძალა დაატანა. გამობმანდა საფაროვის კამხანიონი გალუსტოვი და შემოგვიკვლა: „აღარ იქნება ლეკური; ახლა აღარ წასვალთ?“ ისე შემოგვტემა ამ სიტყვებით, რომ შიშით ჩემ გვერდზე მჯდომს ქაღს ორი ტურნური ერთად გაუსქდა... მას (გალუსტოვს) ჯერ არ გაეთავებინა სიტყვები, ფარდის ქვეშ გამოძვრა, მგონია ბ. აღნიშვილის ვიბეს მპრომი ემაწვილი და გავსარა: „ჯერ ნუ წასვალთ, ნუ, ლეკური იქნება“, იქნებაა! მართალი გამოდგა. ფარდა აისადა და მოციმციმე ქ. ენდრონიკაშვილის მაგიურ წარმოგვიდგა ცხარე ორატორი დავითკა (მაშინისტი), მომწვედუელი ზემოსსეკუელი დანის და კომპ. შუაში, რომელიც (დავითკა) უმტკიცებდა ამ ბრბოს, რომ ესენი არიან კინტოები, მალხიშკები და თუ კიდევ გაქმართავენ ამისთანა წარმოდგენას, იგი (დავითკა) გაიქცევა არამც თუ არწრუნისეული თეატრიდამ—თბილისსადამაც კი... ამით რომ მოილანბარაკეს და და გავიდნენ სტენიდამ—დაიწყეს ლეკური ელიზბარის სიკვდილის სადღესასწაულოდ.

კიკვილია.

ნ ა რ ე ვ ი

(ს ა ვ უ ლ ი ს ხ მ ო).

ცხოვრების კანონები ამერიკაში.

საფუძვლიანად შეისწავლე შენი საქმე. მტკიცედ დაადეკი ერთ საქმეს და ნუ გასცელო მას სხვაზე.

ღაემურე საქმეს, მაგრამ ნუ აჩქარდები: ყველა თავის ჯერზე გააკეთე.

რაც დაიწყო, შეასრულე კიდევ.

მრთი „დღეს“, ორ „ხვალს“ გერჩიოს. შერს ნუ უგდებ ბევრისაგან ბევრს რჩევას და იყავ დამოუკიდებელი.

რაც კარგათ მოფიქრების შემდეგ გადასწყვიტო, ის, უეჭველად, აასრულე კიდევ.

სულათ ნურასოდეს ნუ იქნები; სამუშაოს ნუ გამოუღე თავსა და ხელებს: იმათ ძილის დროს შეუძლიანთ დაისვენონ.

შველას თავაზიანად მოექცე; იყავ სულგრძელი სიტყვაში და საქმეში; უშველე ეკლიან გზაზე მავალს.

შველაფერი მცირედიდგან დაიწყე: ვინც მალლა სდგას, ისიც ყოფილა ოდესმე დაბლა.

ნუ ცდილობ უცბად გამდიდრებას; ცოტა, მაგრამ პატიოსანი შრომით მოპოვებული სარგებლობა, გაუმჯობესოებს შენს კეთილს მდგომარეობას.

უშინ მოიფიქრე და შემდეგ გამოსტყვი შენი ჰაზრი: მართო ტუტუცები წამოროშავენ იმას, რაც ენაზე მოადგებათ ხოლმე;—გახსოვდეს, რომ ჰაზრი შენ გეკუთნის, ხოლო ჰაზრი სიტყვით გამოთქმული—სხვებს.

(გასაბრუნებელი)

ერთმა მოსამსახურემ ოთხის წმენდის დროს იატაკზე ფული იპოვა, აიღო და თავის ბატონს მიაწოდა.

—„ეს ფული შენთვის მიწუქებაა, შენი ბატონიანი ქვეისთვის,“ უთხრა ბატონმა.

რამოდენიმე ხნის შემდეგ ბატონს დაეკარგა ოქროს ჰატონი. დაუძახა მოსამსახურეს და ჰკითხა: „სომ არ გინახავს ოქროს ჰატონი?“

— დას, ბატონო, ვნახე, მაგრამ ჩემთვის საჩუქრად შევინახე ჩემი ბატონიანი ქვეისთვის—მიუგო მოსამსახურემ.

* * *

ერთს სსხლობაში ასტუდა მსჯელობა და ბასი ესლანდელი დროის ხნის დანქმასუდ და მეტადრე უსრდელობის ფრთხილს გაშლასუ. ამ მსჯელობის დროს, სწორედ ამ წელულის და სენის მეცნსკელს ემაწვილს კაცს ი. ა. ს. წამოსცდა მეტის-მეტი უსრდელი სიტყვა!

იმ წამსვე იგრძნო თავის შეცდომა, ბოდიში მოითხოვა ვეკლასთან და განსაკუთრებით მიმართა ქალებს ამ სიტყვებით:

„მომიტევეთ, რომ ჩემის უზრდელობით გამოვედი წაგრა-ნიციდგანო!“

— „მოტევებისა გი არა, მადლობის დიონსი ხარ, მიუგო ერთმა ქალმა, რომ ჩვენსა შესარცხვენად იქ არც შენ დარჩენილხარ და არც შენი უზრდელობა; აქ, ჩვენში, რაგორც იქნება კიდევ დაი-ფარავთ თავსაო.“

კერძო განცხადებაანი.

კვირას 12 აპრილს, სასაფხულო თეატრში, რუსული არ-ტისტების ამხანაგობისაგან იქნება წარმოდგენილი: დღლით „Ре-визоръ“—გოგოლისა და სელამოთი—„Чародѣйка“ ტრადუცია 5 პ. შხაყინსკისა.

იმედი გვაქვს, რომ ორივე ეს წარმოდგენა კარგად ჩა-ივლის, რადგანაც ეს ამხანაგობა კარგი არტისტებისაგან არის შემდგარი.

Принимается подписка на 1886-1887 г.

(ИЗДАНІЯ ГОДЪ ТРЕТІЙ)

ЕДИНСТВЕННАЯ-ЕЖЕДНЕВНАЯ

ТЕАТРАЛЬНАЯ ГАЗЕТА

4 ВЪ ГОДЪ **„ТЕАТРЪ И ЖИЗНЬ“** 3 ПОЛГОДА
РУБ. **3** РУБ.

Въ газетѣ помѣщаются все свѣдѣнія о всехъ театрахъ: сто-
личныхъ, провинціальныхъ и заграничныхъ.

Москва. Большая Дмитровка, домъ Солодовникова.

Редакторъ-Издатель **О. Д. ГРИДНИЦЪ.**

(3—3)

რედაქტორ-გამომცემელი ა. ნებეიერმიძე

Дозв. Ценз. Тифл. 12-го Апрѣля.

გრ. ჩარკვიანის სტამბა.